

DOCHODZENIE ROSZCZEŃ PIENIĘŻNYCH W WALUCIE OBCEJ W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Hubert Zieliński

DOCHODZENIE ROSZCZEŃ PIENIĘŻNYCH W WALUCIE OBCEJ W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Hubert Zieliński

SERIA **MONOGRAFIE**

Stan prawny na 15 sierpnia 2025 r.

Hubert Zieliński, nr ORCID: 0000-0002-8433-8089

Recenzent

Dr hab. Marcin Dziurda, profesor Uniwersytetu Warszawskiego

Wydawczyni

Małgorzata Stańczak

Redaktorka prowadząca

Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne

Joanna Ośka

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni[♥]

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2025

ISBN 978-83-8390-799-4

ISSN 1897-4392

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Zarządzania Prawami Autorskimi i Treściami

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 692 477 076

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Przedmowa.....	19
Wstęp.....	21
Rozdział I	
Zobowiązanie pieniężne w walucie obcej	27
1. Wprowadzenie	27
2. Ogólna problematyka zobowiązania pieniężnego	28
2.1. Uwagi wstępne	28
2.2. Pojęcie zobowiązania pieniężnego	30
2.3. Przedmiot zobowiązania pieniężnego.....	32
2.4. Spełnienie świadczenia pieniężnego.....	39
3. Ogólna problematyka walut obcych	54
3.1. Pojęcie waluty obcej	54
3.2. Zobowiązanie wyrażone w walucie obcej jako zobowiązanie pieniężne	60
3.3. Waluta długa a waluta zapłaty	66
3.4. Waluty obce a „kryptowaluty”	71
4. Zobowiązanie pieniężne w walucie obcej a zobowiązania indeksowane lub denominowane w walucie obcej	75
5. Podsumowanie.....	83

Rozdział II

Regulacje prawa materialnego dotyczące zobowiązań

pieniężnych w walucie obcej	87
1. Wprowadzenie	87
2. Rys historyczny	88
2.1. Uwagi wstępne	88
2.2. Okres 20-lecia międzywojennego	89
2.3. Lata 1945–1989	95
2.4. Lata 1989–2009	102
2.5. Uchylenie zasady walutowości oraz dzisiejszy stan prawny	109
3. Możliwość wyrażenia zobowiązania w walucie obcej	112
3.1. Zakres swobody stron w świetle zasady swobody umów	112
3.2. Waluty obce w zobowiązaniach pozaumownych	119
4. Uprawnienie dłużnika do spełnienia świadczenia pieniężnego wyrażonego w walucie obcej poprzez zapłatę w walucie polskiej	121
4.1. Uwagi wstępne	121
4.2. Charakter prawny uprawnienia dłużnika	123
4.3. Zastrzeżenie efektywnej zapłaty w walucie obcej oraz terytorialne ograniczenie uprawnienia z art. 358 § 1 k.c.	132
4.4. Kurs przeliczenia waluty obcej na walutę polską	139
4.5. Problematyka spełnienia świadczenia przez osobę trzecią	147
4.6. Konsekwencje opóźnienia dłużnika	150
4.6.1. Uprawnienie wierzyciela do wyboru kursu przeliczenia walut	150
4.6.2. Odsetki za opóźnienie	154
4.6.3. Problematyka uprawnienia wierzyciela do żądania zapłaty w walucie polskiej	159
5. Wpływ uprawnienia dłużnika na interes wierzyciela	163
6. Zagadnienia kolizyjnoprawne	169
7. Podsumowanie	172

Rozdział III

Uzyskanie tytułu egzekucyjnego obejmującego roszczenie

pieniężne w walucie obcej	177
1. Dochodzenie roszczeń pieniężnych w walucie obcej	
w sądowym postępowaniu rozpoznawczym	177
1.1. Wprowadzenie	177
1.2. Ewolucja rozwiązań prawnych w zakresie sądowego	
dochodzenia roszczeń w walutach obcych	179
1.2.1. Uwagi wstępne	179
1.2.2. Okres 20-lecia międzywojennego	179
1.2.3. Okres po 1945 r.	182
1.2.4. Problematyka dopuszczalności orzekania	
w walutach obcych w Anglii i USA	187
1.2.5. Wnioski	195
1.3. Wytoczenie i zmiana powództwa	196
1.3.1. Przedmiot procesu cywilnego oraz uwagi	
terminologiczne	196
1.3.2. Treść żądania powoda	202
1.3.3. Wartość przedmiotu sporu i wartość	
przedmiotu zaskarżenia	210
1.3.4. Przedmiotowa zmiana powództwa	215
1.3.5. Powództwo wzajemne i „potrącalność”	
roszczeń w różnych walutach	225
1.4. Wyrok i zasady orzekania	228
1.4.1. Zasada <i>ne eat iudex ultra petita partium</i>	228
1.4.2. Zastrzeżenie spełnienia świadczenia wyłącznie	
w walucie obcej (art. 319 ¹ k.p.c.)	232
1.4.3. Orzeczenie sądowe jako „źródło zobowiązania”	
w rozumieniu art. 358 § 1 k.c.	237
1.4.4. Waluta kosztów procesu	241
1.5. Zabezpieczenie powództwa	243
1.6. Ustalanie i stosowanie właściwego prawa obcego	245
1.7. Wpływ obowiązujących rozwiązań na interes	
wierzyciela	248
2. Uzyskanie innych tytułów egzekucyjnych	249
2.1. Wprowadzenie	249

2.2. Uгода sądowa	250
2.3. Notarialne tytuły egzekucyjne	252
2.4. Wybrane inne tytuły egzekucyjne	255
3. Podsumowanie.....	258

Rozdział IV

Kształtowanie podstawy egzekucji roszczeń pieniężnych

w walutach obcych	263
1. Wprowadzenie	263
2. Nadanie klauzuli wykonalności krajowemu tytułowi egzekucyjnemu w walucie obcej.....	264
2.1. Postępowanie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności	264
2.2. Treść tytułu wykonawczego w walucie obcej i zobowiązanie do przeliczenia waluty obcej na polską	269
2.2.1. Rys historyczny	269
2.2.2. <i>Ratio legis</i> przepisu wprowadzającego nakaz przeliczenia walut	273
2.2.3. Zakres zastosowania art. 783 § 1 zdanie drugie k.p.c.	277
2.2.4. Charakter prawny oraz skutki zamieszczenia nakazu przeliczenia walut w klauzuli wykonalności.....	284
2.2.5. Zasadność uchylecia art. 783 § 1 zdanie drugie k.p.c.	286
3. Kształtowanie innych tytułów wykonawczych.....	287
3.1. Uгода zawarta przed mediatorem.....	287
3.2. Orzeczenia sądów państw obcych, ugody zawarte przed takimi sądami lub przez nie zatwierdzone oraz rozstrzygnięcia innych organów	289
3.3. Wyroki krajowych oraz zagranicznych sądów polubownych oraz ugody przed nimi zawarte lub przez nie zatwierdzone.....	299
4. Podsumowanie.....	303

Rozdział V**Dochodzenie roszczeń pieniężnych w walutach obcych**

w postępowaniu egzekucyjnym	307
1. Wprowadzenie	307
2. Ewolucja egzekucji świadczeń w walucie obcej.....	308
2.1. Realizacja świadczeń w walucie obcej w drodze egzekucji świadczeń pieniężnych.....	308
2.2. Dopuszczalność wydania wierzycielowi waluty obcej w postępowaniu egzekucyjnym	311
3. Tytuły wykonawcze podlegające automatycznemu wykonaniu na podstawie prawa Unii Europejskiej.....	315
4. Stosowanie przepisów postępowania egzekucyjnego do walut nienotowanych przez NBP.....	320
5. Elementy charakterystyczne postępowania egzekucyjnego mającego za przedmiot świadczenie pieniężne w walucie obcej	323
5.1. Wskazanie świadczenia we wniosku o wszczęcie egzekucji	323
5.2. Wskazanie banku, w którym nastąpi nabycie waluty obcej.....	325
5.2.1. Treść i cel regulacji	325
5.2.2. Charakter prawny wskazania banku	326
5.2.3. Granice uprawnienia do wskazania banku.....	328
5.2.4. Możliwość zmiany banku w toku postępowania.....	330
5.3. „Wartość świadczenia”, opłaty stosunkowe i koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu egzekucyjnym	330
5.4. Techniczne aspekty prowadzenia egzekucji świadczeń w walutach obcych przez komornika sądowego.....	337
5.4.1. Rachunki bankowe kancelarii komorniczej	337
5.4.2. Rachunek depozytowy Ministra Finansów	339
5.5. Zbieg egzekucji sądowej oraz egzekucji administracyjnej.....	341

6. Przepisy szczególne o egzekucji świadczenia pieniężnego w walucie obcej	343
6.1. Uwagi wstępne	343
6.2. Zajęcie i sprzedaż waluty obcej	344
6.3. Zajęcie rachunku bankowego prowadzonego w walucie obcej	347
6.4. Dopuszczalność stosowania analogii z art. 889 ¹ k.p.c. do innych sposobów egzekucji	350
7. Przekazanie środków pieniężnych wierzycielowi	352
7.1. Przekazanie środków pieniężnych przez dłużnika bezpośrednio wierzycielowi	352
7.2. Przekazanie środków pieniężnych wierzycielowi przez komornika sądowego bez planu podziału	354
7.3. Zaspokojenie wierzyciela na podstawie planu podziału sum uzyskanych z egzekucji	357
8. Wykonanie tytułu zabezpieczenia w drodze egzekucji	370
9. Wpływ obowiązujących rozwiązań na interes wierzyciela	374
10. Podsumowanie	378

Rozdział VI

Dochodzenie roszczeń pieniężnych w walutach obcych

w postępowaniu upadłościowym oraz restrukturyzacyjnym ...	383
1. Wprowadzenie	383
2. Ogólna charakterystyka postępowań upadłościowych oraz restrukturyzacyjnych	384
3. Wierzytelności pieniężne wyrażone w walucie obcej w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym	387
3.1. Rys historyczny	387
3.2. Obecny stan prawny	390
3.3. Dochodzenie roszczeń w walucie obcej w postępowaniu upadłościowym	393
3.3.1. Wierzytelności podlegające uwzględnieniu na liście wierzytelności	393
3.3.2. Koszty postępowania i inne zobowiązania masy upadłości	409

3.4. Dochodzenie roszczeń w walucie obcej w postępowaniu restrukturyzacyjnym	412
3.4.1. Wierzytelności objęte układem	412
3.4.2. Wierzytelności nieobjęte układem.....	423
4. Wpływ obowiązujących regulacji na interes wierzyciela....	425
5. Podsumowanie.....	426
Zakończenie	431
Bibliografia.....	439

WYKAZ SKRÓTÓW

Krajowe akty prawne

dekret z 1949 r.	– dekret z 27.07.1949 r. o zaciąganiu nowych i określaniu wysokości nie umorzonych zobowiązań pieniężnych (Dz.U. Nr 45, poz. 332)
k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.)
k.m.	– ustawa z 18.09.2001 r. – Kodeks morski (Dz.U. z 2023 r. poz. 1309)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.)
k.z.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598)
p.b.	– ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 1646 ze zm.)
p.cz.	– ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo czekowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 462)
p.d.	– ustawa z 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 1131)
p.g.g.	– ustawa z 9.06.2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2024 r. poz. 1290)
p.n.	– ustawa z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2024 r. poz. 1001 ze zm.)
p.p.	– ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2024 r. poz. 236 ze zm.)
p.r.	– ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1428 ze zm.)
p.u.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2025 r. poz. 614 ze zm.)

p.u.n.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535), w brzmieniu przed 1.01.2016 r.
p.w.	– ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 282)
r.k.p.c.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29.11.1930 r. – Kodeks Postępowania Cywilnego (Dz.U. Nr 83, poz. 651), połączone z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1932 r. – Prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. Nr 93, poz. 803), zgodnie z obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z 1.12.1932 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Kodeksu Postępowania Cywilnego (Dz.U. Nr 112, poz. 934)
r.k.w.	– rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 6.08.2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (Dz.U. z 2021 r. poz. 2324)
r.p.p.u.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. – Prawo o postępowaniu układowym (Dz.U. Nr 93, poz. 836 ze zm.)
r.p.u.	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. Nr 93, poz. 834)
rozporządzenie w sprawie biurowości kancelarii komorniczych	– rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.12.2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1256)
rozporządzenie walutowe	– rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 12.06.1934 r. o wierzytelnościach w walutach zagranicznych (Dz.U. Nr 59, poz. 509)
u.d.r.p.g.	– ustawa z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1485)
u.f.p.	– ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1530 ze zm.)
u.k.k.	– ustawa z 28.02.2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 377)
u.k.s.	– ustawa z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1458)
u.k.s.c.	– ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1228)
u.p.e.a.	– ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2025 r. poz. 132 ze zm.)

u.p.n.o.	– ustawa z 8.03.2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1790)
u.r.f.p.	– ustawa z 3.02.1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1439)
u.s.p.	– ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.)
u.u.p.	– ustawa z 19.08.2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2025 r. poz. 611 ze zm.)
u.w.p.	– ustawa z 11.10.2013 r. o wzajemnej pomocy przy dochodzeniu podatków, należności celnych i innych należności pieniężnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 2009)
ustawa dewizowa z 1989 r.	– ustawa z 15.02.1989 r. – Prawo dewizowe (Dz.U. Nr 6, poz. 33)
ustawa nowelizująca z 2004 r.	– ustawa z 2.07.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804)
ustawa nowelizująca z 2008 r.	– ustawa z 23.10.2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe (Dz.U. Nr 228, poz. 1507)
ustawa nowelizująca z 2011 r.	– ustawa z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381)
ustawa nowelizująca z 2015 r.	– ustawa z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1311)
ustawa o NBP	– ustawa z 29.08.1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 2022 r. poz. 2025)

Zagraniczne akty prawne

ABGB	– Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch – austriacki kodeks cywilny z 1811 r.
BGB	– Bürgerliches Gesetzbuch – niemiecki kodeks cywilny z 1896 r.
Code Civil	– francuski kodeks cywilny z 1804 r.
Code de commerce	– francuski kodeks handlowy z 2000 r.
Codice Civile	– włoski kodeks cywilny z 1942 r.
Insolvenzordnung	– niemiecka ustawa o niewypłacalności z 1994 r.
Konkursordnung	– niemiecka ustawa konkursowa z 1877 r.

Obligationrecht	-	Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht) – ustawa uzupełniająca szwajcarski kodeks cywilny o księgę piątą – prawo zobowiązań z 1911 r.
SchKG	-	Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs – szwajcarska ustawa o egzekucji i upadłości z 1889 r.
Täitemenetluse seadustik	-	estoński kodeks postępowania egzekucyjnego z 2005 r.
Võlaõigusseadus	-	estońska ustawa o prawie zobowiązań z 2001 r.
Zivilprozessordnung	-	niemiecki kodeks postępowania cywilnego z 1877 r.

Akty prawa UE oraz umowy międzynarodowe

dyrektywa VAT	-	dyrektywa Rady 2006/112/WE z 28.11.2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.Urz. UE L 347, s. 1)
Konwencja haska z 2019 r.	-	Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych z 2.07.2019 r. (Dz.Urz. UE L 187 z 2022 r., s. 4)
Konwencja nowojorska	-	Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych sporządzona w Nowym Jorku 10.06.1958 r. (Dz.U. z 1962 r. Nr 9, poz. 41)
Konwencja o ograniczeniu odpowiedzialności	-	Konwencja o ograniczeniu odpowiedzialności za roszczenia morskie, sporządzona w Londynie 19.11.1976 r. (Dz.U. z 1986 r. Nr 35, poz. 175) wraz z protokołem zmieniającym z 2.05.1996 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 146) ze zmianami do protokołu wprowadzonymi w 2012 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 190)
rozporządzenie 261/2004	-	rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.02.2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.Urz. UE L 46, s. 1)
rozporządzenie nr 1215/2012	-	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE L 351, s. 1)

statut MFW	- Umowa o Międzynarodowym Funduszu Walutowym, podpisana w Bretton Woods 22.07.1944 r. (M.P. z 2010 r. Nr 36, poz. 501)
TFUE	- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana 2016 r.) (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)

Publikatory

Dz.U.	- Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz.Urz. MS	- Dziennik Urzędowy Ministra Sprawiedliwości
Dz.Urz. NBP	- Dziennik Urzędowy Narodowego Banku Polskiego
Dz.Urz. UE L	- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, seria L (legislacja)
Dz.Urz. UE C	- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, seria C (komunikaty albo informacje i zawiadomienia)
M.P.	- Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”

Zbiory orzeczeń

OSNC	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSP	- Orzecznictwo Sądów Polskich

Sądy i inne organy

SR	- sąd rejonowy
SO	- sąd okręgowy
SA	- sąd apelacyjny
SN	- Sąd Najwyższy
TS	- Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
NBP	- Narodowy Bank Polski

PRZEDMOWA

Monografia stanowi zmodyfikowaną oraz zaktualizowaną wersję rozprawy doktorskiej, obronionej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w dniu 11.06.2024 r., wyróżnionej następnie uchwałą Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne.

Jej przygotowanie nie byłoby możliwe bez wsparcia wielu osób, którym należą się z tego tytułu serdeczne podziękowania. Przede wszystkim pragnę podziękować mojemu opiekunowi naukowemu, a następnie promotorowi rozprawy, dr. hab. Marcinowi Walasikowi, prof. UAM, za wieloletnie wsparcie oraz liczne konsultacje, które przyczyniły się do nadania rozprawie końcowego kształtu. Dziękuję także serdecznie recenzentom rozprawy: prof. dr. hab. Sławomirowi Cieślakowi, dr hab. Agnieszce Laskowskiej-Hulisz, prof. UMK oraz dr. hab. Andrzejowi Torbusowi, prof. UŚ, za zapoznanie się z rozprawą oraz przekazanie konstruktywnych uwag, które mogłem uwzględnić, przygotowując jej ostateczną redakcję. Za wnikliwą lekturę części poświęconych prawu cywilnemu materialnemu oraz przekazanie swojej opinii dziękuję dr. hab. Marcinowi Lemkowskiemu, prof. UAM z Katedry Prawa Cywilnego, Handlowego i Ubezpieczeniowego. Podziękowania za serdeczność oraz wsparcie w trakcie studiów doktoranckich składam także wszystkim pracownikom i współpracownikom Zakładu Postępowania Cywilnego WPiA UAM.

*Hubert Zieliński
Poznań, maj 2025 r.*

WSTĘP

Głębokie przemiany społeczne, gospodarcze i polityczne, jakie wystąpiły po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej, miały istotne przełożenie na normatywne uregulowanie możliwości wyrażania zobowiązań oraz dochodzenia roszczeń w walucie obcej, w tym na gruncie krajowych regulacji procesowych. Rosnące umiędzynarodowienie skutkuje jednocześnie stopniowym zwiększaniem się częstotliwości występowania w gospodarce zobowiązań pieniężnych ze świadczeniem w walucie obcej. Niejednokrotnie zdarza się, że w obrocie profesjonalnym „silniejsza” strona stosunku zobowiązaniowego, mająca swoją siedzibę poza granicami Polski, wymusza na kontrahentach zawieranie umów w swojej własnej walucie, innej niż waluta polska. Z tego względu znajomość mechanizmów dochodzenia roszczeń w walucie obcej, przewidzianych przez polskie prawo procesowe cywilne, jest istotna zarówno z punktu widzenia nauk prawnych, jak i rzeczywistych procesów gospodarczych.

Treść obowiązujących norm prawnych, składających się na cywilnoprosesowy system dochodzenia roszczeń wyrażonych w walutach obcych, została ukształtowana stosunkowo niedawno, bo na podstawie ustawy z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹, która weszła w życie 8.09.2016 r., zmieniając oraz dodając szereg nowych regulacji prawnych, mających na celu kompleksowe uregulowanie omawianej tematyki. Wprowadzone rozwiązania wciąż budzą jednak istotne wątpliwości interpretacyjne, w szczególności w zakresie ich relacji z wprowa-

¹ Ustawa z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1311).

dzonym w 2009 r. uprawnieniem dłużnika do zwolnienia się ze zobowiązania wyrażonego w walucie obcej poprzez zapłatę w walucie krajowej².

Tematem niniejszej monografii są obowiązujące w polskim systemie prawnym normy prawne regulujące problematykę dochodzenia roszczeń wyrażonych w walutach obcych na gruncie polskiego prawa procesowego cywilnego, w tym prawa upadłościowego oraz restrukturyzacyjnego. Aby opracowanie to miało charakter kompleksowy, zawiera ono także rozważania poświęcone ogólnym zagadnieniom zobowiązania pieniężnego w walucie obcej oraz problemom występującym na tle obowiązujących norm prawa cywilnego materialnego. W części procesowej obejmuje ono zagadnienia dochodzenia roszczeń w walucie obcej w ramach postępowania rozpoznawczego, kształtowania tytułów egzekucyjnych oraz wykonawczych, postępowania egzekucyjnego oraz postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego. Ujęcie ogółu zagadnień dotyczących problematyki dochodzenia roszczeń walutowych w ramach jednej monografii powinno doprowadzić do opracowania jednolitej, spójnej oraz wyczerpującej analizy obowiązujących w tym zakresie norm. Pozwoli ono także na zbadanie relacji zachodzących pomiędzy prawem cywilnym procesowym i prawem materialnym³.

Z zakresu przedmiotowego niniejszej monografii wyłączono natomiast tematykę norm występujących na gruncie ustawy – Prawo wekslowe⁴ oraz ustawy – Prawo czekowe⁵. Ze względu na odmienności występujące na tle prawa wekslowego i czekowego oraz specyfikę tych aktów prawnych, próba równoczesnego przedstawienia ogólnych zagadnień materialnoprawnych oraz występujących w tym zakresie różnic, wraz

² Na podstawie ustawy z 23.10.2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe (Dz.U. Nr 228, poz. 1506).

³ Ogólnie o relacjach pomiędzy prawem procesowym cywilnym i prawem cywilnym materialnym w aktualnej literaturze, zob. M. Gutowski, *O związkach prawa cywilnego materialnego i procesowego*, „Państwo i Prawo” 2023/6, s. 5–20; A. Jakubecki, *O związkach cywilnego prawa procesowego i materialnego – subsydiarność czy autonomia?*, „Państwo i Prawo” 2023/6, s. 21–38; M. Walasik, *Interakcje wykładni prawa cywilnego materialnego i procesowego*, „Państwo i Prawo” 2023/6, s. 135–154.

⁴ Ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 282).

⁵ Ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo czekowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 462).

z przeniesieniem tych rozważań na grunt postępowania cywilnego, mogłaby ostatecznie doprowadzić do braku czytelności przeprowadzonych rozważań. Kwestie walutowe wynikające na tle prawa wekslowego i czekowego powinny stać się przedmiotem odrębnego opracowania.

Monografia składa się z sześciu rozdziałów, wstępu oraz zakończenia. Każdy z rozdziałów zawiera wprowadzenie, w którym wskazano poruszaną w nim tematykę oraz podsumowanie, zawierające wykaz najważniejszych przyjętych bądź sformułowanych w tym rozdziale tez szczegółowych. Ze względu na znaczne zróżnicowanie tematyki poszczególnych rozdziałów, większość z nich zawiera własny rys historyczny, pozwalający na osadzenie przedstawionych w nim rozważań w szerszym kontekście ewolucji systemu prawnego. Poszczególne rozdziały zawierają także wyodrębnione fragmenty, zawierające ocenę przeanalizowanych w nich regulacji prawnych, z punktu widzenia ochrony interesu wierzyciela.

Pierwszy rozdział ma na celu przedstawienie uwag o charakterze terminologicznym oraz doprecyzowanie zakresu przedmiotowego opracowania. Zawiera on ogólne rozważania dotyczące pieniądza, treści i sposobu wykonywania zobowiązań ze świadczeniem pieniężnym, waluty obcej oraz relacji kategorii pojęciowych: zobowiązania wyrażonego w walucie obcej i zobowiązania wyrażonego w walucie polskiej. Dodatkowo obejmuje on problematykę zobowiązań indeksowanych oraz denominowanych do waluty obcej oraz zobowiązań wyrażonych w tzw. kryptowalutach, w zestawieniu z „klasycznymi” zobowiązaniami wyrażonymi w walucie obcej.

Drugi rozdział zawiera rozważania dotyczące obowiązujących na gruncie prawa cywilnego materialnego regulacji poświęconych wyrażaniu i wykonywaniu zobowiązań pieniężnych w walucie obcej. Przedstawia on, w jaki sposób kształtowała się tzw. zasada walutowości oraz historyczne konsekwencje jej obowiązywania dla tematyki dochodzenia roszczeń wyrażonych w walucie obcej. Zwrócono w nim uwagę na obowiązujące normy regulujące dopuszczalność wyrażania zobowiązań pieniężnych w walucie obcej oraz cywilnoprawne konsekwencje wyrażenia zobowiązania pieniężnego poprzez posłużenie się zagraniczną jednostką pienięż-

ną. Zagadnienia przedstawione w tym rozdziale koncentrują się przede wszystkim na uprawnieniu dłużnika do zwolnienia się ze zobowiązania wyrażonego w walucie obcej poprzez zapłatę w walucie polskiej oraz analizie i prezentacji własnego stanowiska na gruncie występujących w tym zakresie wątpliwości prawnych.

W trzecim rozdziale tematyka pracy przechodzi na grunt regulacji o charakterze procesowym. Dotyczy on bowiem kwestii związanych z kształtowaniem tytułów egzekucyjnych obejmujących roszczenie pieniężne w walucie obcej. Główny zakres tematyczny tego rozdziału dotyczy rozważań poświęconych dochodzeniu roszczeń w walucie obcej w procesie cywilnym oraz uzyskaniu w ten sposób tytułu egzekucyjnego w postaci prawomocnego wyroku sądu. Poruszone w nim zagadnienia obejmują m.in. przedmiot procesu cywilnego, treść żądania powoda, problematykę wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia czy kwalifikację zmiany waluty roszczenia w kontekście instytucji zmiany powództwa. W dalszej części tego rozdziału poruszono tematykę treści orzeczenia sądu, w szczególności w kontekście związanych z walutą obcą zasad orzekania oraz możliwości pełnienia przez orzeczenie funkcji źródła zobowiązania. Oprócz rozważań poświęconych dochodzeniu roszczeń walutowych w procesie, rozdział ten zawiera także analizę możliwości kształtowania tytułów egzekucyjnych w walucie obcej, w kontekście innych tytułów egzekucyjnych, m.in. ugody zawartej przed sądem czy aktu notarialnego zawierającego oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji.

Rozdział czwarty jest poświęcony kwestiom związanym z kształtowaniem podstawy egzekucji, tj. tytułu wykonawczego opiewającego na roszczenie pieniężne w walucie obcej. Jego główny zakres tematyczny obejmuje postępowanie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu w walucie obcej. Oprócz tematyki postępowania w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności, obejmuje on także rozważania poświęcone kształtowaniu tych tytułów wykonawczych, które powstają na bazie innych dokumentów niż tytuły egzekucyjne, tj. ugód zawartych przed mediatorem, orzeczeń wydanych przez sądy państw obcych oraz ugód zawartych przed takimi sądami lub przez nie zatwierdzonych albo rozstrzygnięć innych organów państw obcych,

a także orzeczeń oraz ugód zawartych przed krajowymi bądź zagranicznymi sądami polubownymi albo przez nie zatwierdzonych.

W rozdziale piątym przedstawiono zagadnienia związane z postępowaniem egzekucyjnym oraz, ze względu na strukturę monografii, tematykę tytułów wykonawczych objętych unijnym systemem automatycznej wykonalności. W ramach rozważań poświęconych postępowaniu egzekucyjnemu przedstawiono problematykę od treści wniosku o wszczęcie egzekucji po przekazanie wierzycielom środków pieniężnych uzyskanych w jej toku. Dodatkowo przedstawiono zagadnienia o charakterze „technicznym”, takie jak sposób obliczania opłat egzekucyjnych w przypadku dochodzenia przez wierzyciela roszczenia w walucie obcej, zasady prowadzenia walutowych rachunków bankowych przez kancelarię komornika sądowego oraz przepisy regulujące posługiwanie się w toku postępowania egzekucyjnego rachunkiem depozytowym Ministra Finansów.

Rozdział szósty obejmuje tematykę dochodzenia roszczeń walutowych w postępowaniu upadłościowym oraz restrukturyzacyjnym. Porusza on problemy występujące zarówno na gruncie sporządzania listy i spisu wierzytelności, jak i wątpliwości pojawiające się ze względu na powstawanie w tych postępowaniach tytułów egzekucyjnych. Oprócz analizy poświęconej dochodzeniu roszczeń walutowych ujmowanych na liście i w spisie wierzytelności, zawiera on także rozważania poświęcone roszczeniom walutowym zaspokajanym w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym, w toku tych postępowań, które nie są ujmowane na liście i w spisie wierzytelności. Dotyczy to przede wszystkim kosztów postępowania i innych zobowiązań masy upadłości (w przypadku postępowania upadłościowego) oraz wierzytelności nieobjętych układem (w przypadku postępowania restrukturyzacyjnego).

W zakończeniu w sposób syntetyczny podsumowano dokonane ustalenia.

Stan prawny na dzień 15.08.2025 r.

Rozdział I

ZOBOWIĄZANIE PIENIĘŻNE W WALUCIE OBCEJ

1. Wprowadzenie

Podstawowym celem niniejszego rozdziału jest prezentacja podstawowych zagadnień terminologicznych dotyczących zobowiązań pieniężnych, których przedmiotem jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej. Zawiera on informacje dotyczące ogólnej problematyki pieniądza, zobowiązania pieniężnego, świadczenia pieniężnego oraz waluty obcej. Te wybrane zagadnienia mają stanowić fundament i punkt wyjścia dla kontynuowania rozważań w dalszych częściach niniejszej książki. Rozdział ten ma przede wszystkim odpowiedzieć na pytania, w jakich sytuacjach możemy uznać, że dane świadczenie jest świadczeniem pieniężnym, w jaki sposób dochodzi do spełnienia świadczenia pieniężnego, jakie znaczenie dla przyjmowanych w tym zakresie definicji ma kwestia wymienialności walut, a także na pytania o status prawny tzw. kryptowalut oraz zobowiązań indeksowanych i denominowanych w walucie obcej.

Należy zauważyć, że przedmiotowa problematyka stosunkowo często była podstawą wypowiedzi w literaturze, a w pewnym zakresie była także źródłem bogatego orzecznictwa sądowego, w tym Sądu Najwyższego. Na jej tle nadal występują jednak istotne rozbieżności oraz wzajemnie sprzeczne stanowiska, które mają fundamentalne znaczenie dla regulacji materialnoprawnych i procesowych. Aby zatem przeprowadzić spójną

analizę poświęconą dochodzeniu roszczeń pieniężnych w walucie obcej, konieczne jest przyjęcie pewnych założeń lub opowiedzenie się za konkretnymi poglądami prezentowanymi przez naukę na tle ogólnej problematyki zobowiązania pieniężnego. Ze względu na istniejące rozbieżności w zakresie wykorzystywanej przez poszczególnych autorów siatki pojęciowej, konieczne jest przedstawienie szeregu pojęć, wybór określonych definicji oraz doprecyzowanie zakresu przedmiotowego niniejszej publikacji.

Prezentacja kwestii terminologicznych występujących na gruncie tematyki pieniężnej ma jednocześnie charakter ograniczony. Służy bowiem przede wszystkim do uporządkowanego przedstawienia problematyki dochodzenia roszczeń walutowych w kolejnych rozdziałach. Przy szeregu zagadnień, po omówieniu kwestii związanych bezpośrednio z tematyką niniejszej książki, w zakresie pozostałych ich aspektów, zasadne było odesłanie do opracowań mających charakter bardziej kompleksowy i prezentujących szerszą perspektywę.

2. Ogólna problematyka zobowiązania pieniężnego

2.1. Uwagi wstępne

Rozważania poświęcone zobowiązaniom pieniężnym w walucie obcej należy rozpocząć od przedstawienia podstawowych informacji o zobowiązaniach pieniężnych, w szczególności w zakresie określenia przedmiotu świadczenia pieniężnego oraz prezentacji wykształconej w polskiej literaturze siatki pojęciowej wykorzystywanej do opisu zagadnień związanych ze spełnieniem świadczenia pieniężnego. Ma to umożliwić przyjęcie możliwie jednolitego znaczenia stosowanych pojęć, pozwalającego na uniknięcie nieścisłości, wynikających z faktu niestaranego podejścia ustawodawcy do problematyki pieniężnej¹. Podejście takie

¹ Jak wskazują T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System Prawa Prywatnego*, tom 5, red. K. Osajda, Warszawa 2020, s. 263, „w ustawodawstwie rozróżnianie w ramach pojęcia »pieniądz« pojęć: »jednostka pieniężna«, »suma pieniężna« i »znak pieniężny« nie jest

dominuje w opracowaniach poświęconych tej tematyce². Ze względu na obszerność tych zagadnień, przedstawione zostaną wyłącznie kwestie kluczowe, pozwalające na kontynuowanie analizy na tle obowiązujących regulacji prawa materialnego i procesowego. W szczególności, nie będą prezentowane rozważania o historycznej ewolucji instytucji pieniądza, w tym okoliczności odejścia od pieniądza kruszcowego, ekonomiczna analiza problematyki pieniądza czy poszczególne teorie wyjaśniające jego istotę³. O ile bowiem w naukach ekonomicznych dominuje „funkcjonalne” podejście do problematyki pieniężnej, zgodnie z którym pieniądzem jest to, co pełni funkcję pieniądza⁴, o tyle z punktu widzenia nauk prawnych kluczowe jest, „do jakiej grupy zjawisk prawnych należy zastosować normy prawne, w których występuje określenie »pieniądz«”⁵. Rozważania o charakterze ekonomicznym mogą mieć zatem wyłącznie pomocnicze znaczenie.

konsekwentne”. Na nieścisłości w tym zakresie zwracał uwagę już Z. Żabiński, *Próba nowoczesnej cywilnoprawnej konstrukcji pojęcia pieniądza i zapłaty*, „Państwo i Prawo” 1972/8–9, s. 134–138.

² Łącznie przedmiotową problematykę omawiają m.in. T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 261 i n. oraz G. Żmij, *Prawo waluty*, Kraków 2003, s. 29 i n. Prezentacja tematyki zobowiązania pieniężnego przy omawianiu kwestii walutowych jest także powszechna w komentarzach do Kodeksu cywilnego, na tle art. 358 k.c., przy czym szeroko analizują ją w szczególności P. Machnikowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, kom. do art. 358, nb 1–5; A. Olejniczak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, red. A. Kidyba, LEX 2014, kom. do art. 358, pkt 15–22; T. Wiśniewski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, red. J. Gudowski, LEX 2018, kom. do art. 358, pkt 1–7. Zasadne jest zatem kontynuowanie tego podejścia w niniejszej publikacji.

³ W tym zakresie zob. w szczególności Z. Żabiński, *Istota prawna jednostki pieniężnej*, „Studia Cywilistyczne” 1965, t. 6, s. 233–244; C. Proctor, *Mann on the Legal Aspects of Money*, Oxford 2012, s. 5–40. W kontekście walut obcych i ich pieniężnego charakteru zob. w szczególności W. Kosieradzki, *Zobowiązania w walutach zagranicznych*, Warszawa 1935, s. 5–47.

⁴ Tak m.in. G. Żmij, *Prawo...*, s. 35; T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 262.

⁵ Z. Żabiński, *Istota...*, s. 234 i 237. Na wskazaną różnicę zwraca uwagę także G. Żmij, *Prawo...*, s. 35.

2.2. Pojęcie zobowiązania pieniężnego

Podstawowym przedmiotem analizy w tej części książki jest zobowiązanie pieniężne. Z punktu widzenia znaczenia dla obrotu gospodarczego jest to niewątpliwie jedno z najważniejszych rodzajów zobowiązań. Stanowi ono bowiem „podstawową formę prawną”, w jakiej odbywa się „obróć gospodarczy” w „systemie gospodarki towarowo-pieniężnej”⁶. Rola zobowiązań pieniężnych w porządku prawnym została także podkreślona przez ustawodawcę, który zdecydował o umieszczeniu podstawowych regulacji w tym zakresie na samym początku księgi trzeciej Kodeksu cywilnego⁷. Świadczenie pieniężne, będące przedmiotem zobowiązania pieniężnego, stanowi bowiem „powszechny ekwiwalent”⁸, przeciwstawiany usługom oraz towarom w zobowiązaniach wzajemnych⁹.

Na wstępie należy zwrócić uwagę, że w literaturze rozróżnia się zobowiązania pieniężne w znaczeniu ścisłym oraz szerokim¹⁰. Zobowiązanie pieniężne w ścisłym znaczeniu to zobowiązanie, w którym od momentu jego powstania występuje świadczenie pieniężne. Zobowiązaniem pieniężnym w znaczeniu szerokim¹¹ jest natomiast takie zobowiązanie,

⁶ T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 261.

⁷ T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 261. Zob. także K. Zagrobelny, *Wybrane zagadnienia wykonania zobowiązania pieniężnego w walucie obcej*, „Przegląd Sądowy” 2017/9, s. 37–38.

⁸ Z. Żabiński, *Istota...*, s. 246–247.

⁹ Zob. K. Zagrobelny, *Wybrane...*, s. 38; A. Brzozowski [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1–449*¹⁰, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2020, kom. do art. 358¹, nb 5. Jak wskazuje A. Brzozowski, jest to konsekwencja podstawowej funkcji pieniądza, czyli pełnienia przez niego roli środka wymiany. Oprócz tej funkcji pełni on przede wszystkim funkcje miernika i przechowywania wartości, a także funkcję płatniczą, zob. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2018, s. 57; W. Czachórski, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009, s. 71; T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 261; C. Proctor, *Mann...*, s. 10; G. Żmij, *Prawo...*, s. 49.

¹⁰ Zagadnienie to nie budzi istotnych wątpliwości. Na temat różnicy pomiędzy tymi rodzajami zobowiązań zob. przykładowo T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 295–296; G. Żmij, *Prawo...*, s. 32–33; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 66; W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 70; P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 1; A. Olejniczak [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358¹, pkt 2.

¹¹ W literaturze określane są one także jako zobowiązania niepieniężne ze świadczeniem pieniężnym.

w którym świadczenie pieniężne zastępuje świadczenie niepieniężne, pełniąc w tym przypadku funkcję kompensacyjną¹². Jako przykłady takich zobowiązań są wskazywane przede wszystkim zobowiązania o charakterze odszkodowawczym, wynikające z bezpodstawnego wzbogacenia czy świadczenia pieniężne w przypadku alimentów¹³. Rozróżnienie to ma istotne znaczenie przede wszystkim na gruncie art. 358¹ § 1 k.c., zgodnie z którym „jeżeli przedmiotem zobowiązania od chwili jego powstania jest suma pieniężna, spełnienie świadczenia następuje przez zapłatę sumy nominalnej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej”¹⁴. Nie ma ono jednak szerszego zastosowania do art. 358 k.c., ponieważ przepis ten dotyczy ogólnej problematyki regulowania świadczeń pieniężnych wyrażonych w walutach obcych i nie różnicuje zobowiązań pieniężnych w ścisłym i szerokim znaczeniu¹⁵. Z tego względu, w dalszych częściach niniejszej publikacji, pojęcie zobowiązania pieniężnego będzie odnosiło się ogólnie do kategorii zobowiązań, w których występuje świadczenie pieniężne, bez różnicowania, czy było ono przedmiotem zobowiązania od momentu jego powstania.

¹² W zakresie funkcji kompensacyjnej zob. T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 296 i wskazana tam literatura. O „tzw. zobowiązaniach kompensacyjnych” pisze także G. Żmij, *Prawo...*, s. 33.

¹³ Zob. przykładowo T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 295–296; G. Żmij, *Prawo...*, s. 32–33; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 66; W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 70; P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 1; A. Olejniczak [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358¹, pkt 2.

¹⁴ Jest to pogląd powszechnie przyjmowany w literaturze.

¹⁵ T. Wiśniewski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 2; G. Karaszewski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. J. Ciszewski, LEX 2014, kom. do art. 358, pkt 4. Niejasne jest stanowisko A. Olejniczaka, który w kontekście art. 358 k.c. wskazuje, że „komentowany przepis znajduje zastosowanie do zobowiązań pieniężnych. Zobowiązanie ma charakter pieniężny, gdy jego przedmiotem od chwili powstania jest świadczenie pieniężne”. Można mieć zatem wątpliwości, czy autor miał na myśli to, że art. 358 k.c. nie znajduje zastosowania do zobowiązań z zastępczym świadczeniem pieniężnym, zob. A. Olejniczak, *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 15. Teza, że art. 358 k.c. nie obejmuje zobowiązań niepieniężnych ze świadczeniem pieniężnym, pojawia się także u M. Chajdy, *Prawna problematyka płatności pieniądzem elektronicznym*, „Wrocławskie Studia Sądowe” 2014/4, s. 15, jednak z kontekstu wypowiedzi jednoznacznie wynika, że autorowi chodziło o art. 358¹, a nie art. 358 k.c.

Ustawa nie posługuje się już w art. 358 k.c. pojęciem zobowiązania pieniężnego, które zostało zastąpione pojęciem zobowiązania, którego przedmiotem jest suma pieniężna. W literaturze wskazano jednocześnie, że pojęcia te są tożsame¹⁶. Ze stanowiskiem tym należy zasadniczo się zgodzić, trzeba jednak mieć na uwadze wskazywane już poglądy w zakresie rozróżniania zobowiązań pieniężnych i zobowiązań niepieniężnych ze świadczeniem pieniężnym¹⁷. Wskazana zmiana regulacji wydaje się natomiast dodatkowo wspierać stanowisko, zgodnie z którym art. 358 k.c. dotyczy zarówno zobowiązań pieniężnych w rozumieniu ścisłym, jak i zobowiązań ze świadczeniem pieniężnym, w których pełni ono rolę zastępczą.

2.3. Przedmiot zobowiązania pieniężnego

Stosunek zobowiązaniowy składa się z określonych elementów, wśród których tradycyjnie wyróżnia się podmioty danego stosunku, jego przedmiot oraz treść¹⁸. Przedmiotem analizy w niniejszej książce nie jest istniejący, konkretny stosunek prawny (w tym przypadku zobowiązaniowy), a stosunek określany przez A. Kleina jako „potencjalny”¹⁹. Będzie ona obejmować zatem wykładnię obowiązujących regulacji prawnych oraz opis różnych „wariantów” stosunków prawnych, które mogą na tle

¹⁶ A. Rzetecka-Gil [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna*, LEX 2011, kom. do art. 358, pkt 6; D. Mróz [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe*, LEX 2009, kom. do art. 358, pkt 1.3.

¹⁷ Por. m.in. G. Żmij, *Prawo...*, s. 33, który zwraca uwagę na to, że niektórzy, wskazani przez niego autorzy piszą w tym kontekście wyraźnie o „zobowiązaniu niepieniężnym ze świadczeniem pieniężnym”, co jak się wydaje, potencjalnie może rodzić pewne wątpliwości co do możliwości zakwalifikowania ich jako „zobowiązań pieniężnych” według dawnego brzmienia art. 358 k.c. Zagadnienie ewolucji przepisów i wykładni dawnego art. 358 k.c. zostało jednak przedstawione w kolejnym rozdziale, gdzie m.in. wskazano stanowiska, zgodnie z którymi dawne brzmienie przepisu obejmowało także roszczenia o charakterze odszkodowawczym, czyli „niepieniężne ze świadczeniem pieniężnym”.

¹⁸ Tak m.in. W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 41 i n.; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 11 i n.; A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2019, s. 37 i n.; A. Klein, *Elementy zobowiązaniowego stosunku prawnego*, Warszawa 2005, s. 29–31.

¹⁹ A. Klein, *Elementy...*, s. 24–27.

danych regulacji powstać²⁰. Może mieć to szczególnie istotne znaczenie przy interpretacji art. 358 k.c., który ma w znacznym stopniu charakter dyspozytywny.

Z punktu widzenia omawianej tematyki kluczowym elementem zobowiązania pieniężnego jest jego przedmiot, którym jest świadczenie pieniężne²¹. Zobowiązanie pieniężne jest to takie zobowiązanie „w którym co najmniej jedna strona (ewentualnie obydwie) ma obowiązek spełnienia świadczenia pieniężnego”²². Standardową sytuacją będzie oczywiście ta, w której tylko jedna ze stron będzie zobowiązania do świadczenia pieniężnego, a druga ze stron do innego świadczenia²³. Specyficzna sytuacja, w której obie strony są zobowiązane do świadczenia „pieniędzy”, powstaje natomiast przy sprzedaży walut obcych w ramach działalności kantorowej, przy czym sporne jest, czy mamy w tym przypadku do czynienia z dwoma świadczeniami pieniężnymi, czy może waluta obca powinna być wówczas traktowana jako „towar” (a zatem wystąpi wyłącznie jedno świadczenie pieniężne)²⁴.

²⁰ A. Klein, *Elementy...*, s. 24–25.

²¹ Tak m.in. T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 261; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 59; G. Żmij, *Prawo...*, s. 32; G. Koziół [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Legalis 2020, kom. do art. 358, nb 1. Należy odnotować, że głównym przedmiotem analiz w literaturze poświęconej przedmiotowej tematyce jest świadczenie pieniężne. Uwagi poświęcone zobowiązaniu pieniężnemu są ograniczone praktycznie wyłącznie do wskazania, że jest to zobowiązanie, którego przedmiotem jest świadczenie pieniężne. W związku z powyższym, dalsza analiza zobowiązania pieniężnego będzie prezentowana przede wszystkim z perspektywy jego przedmiotu. Niektórzy autorzy wskazując na definicję zobowiązania pieniężnego, odnoszą się bezpośrednio do przedmiotu świadczenia pieniężnego, tak m.in. R. Morek [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2020, pkt 5; M. Lemkowski [w:] *Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626*, red. M. Gutowski, Legalis 2019, kom. do art. 358, nb 3; T. Wiśniewski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 1. Mimo to uważam posługiwanie się pojęciem zobowiązania pieniężnego za przydatne.

²² J. Pisuliński [w:] *Wykonanie i skutki naruszenia zobowiązań. Projekt z uzasadnieniem*, red. M. Pecyna, Kraków 2009, s. 181. Autor odnosi wskazany cytat do proponowanej przez siebie treści przepisu, jednak uwaga ta ma charakter uniwersalny.

²³ Jak już wskazywano, wynika to z faktu, że pieniądź stanowi podstawowy środek wymiany.

²⁴ T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 279, wskazana tam literatura i wyrok SN z 28.07.1999 r., II CKN 552/98, OSNC 2000/2, poz. 24.

Niezbędne dla dalszych rozważań jest zatem wskazanie, na czym polega świadczenie pieniężne. Zdecydowanie pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że w literaturze cywilnoprawnej możemy mówić o istnieniu w tym zakresie szerokiego konsensusu. Powszechnie wskazuje się bowiem, że „świadczenie pieniężne polega na przekazaniu z majątku dłużnika do majątku wierzyciela określonej wartości majątkowej wyrażonej w jednostkach pieniężnych, czyli sumy pieniężnej (...)”²⁵. Użyte w tym stwierdzeniu pojęcie jednostki pieniężnej ma jednocześnie w literaturze oraz obowiązującym prawie określone znaczenie, które nie budzi większych wątpliwości²⁶. Sformułowanie takie należy ocenić jako trafne i oddające istotę świadczeń pieniężnych, przy czym warto odnotować, że można odnaleźć także poglądy, które odwołują się wciąż do pojęcia znaku pieniężnego²⁷ lub bezpośrednio pieniądza²⁸, co skutkuje brakiem ich precyzji i koniecznością dalszego dookreślenia, poprzez wskazanie, w jaki sposób (w jakiej formie) dłużnik może spełnić świadczenie zgodnie z treścią zobowiązania.

Paradoksalnie, do dokonania analizy i wykładni obowiązujących regulacji prawnych dotyczących problematyki świadczenia pieniężnego nie jest niezbędne, ani nawet wskazane, posługiwanie się bezpośrednio pojęciem pieniądza. Nauka prawa nie wykształciła bowiem jednolitej i powszechnie akceptowanej definicji pieniądza²⁹ i należy się zgodzić

²⁵ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 59. Pogląd ten jest praktycznie powszechnie podzielany w literaturze, zob. m.in. W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 71; T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 271; G. Żmij, *Prawo...*, s. 32. Por. Z. Żabiński, *Istota...*, s. 248; G. Kozieł [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 1. Jak wskazuje C. Proctor, „Monetary obligations primarily exist where the debtor is bound to pay a fixed, certain specific or liquidated sum of money”, C. Proctor, *Mann...*, s. 104.

²⁶ Zostanie ono przedstawione w dalszej części niniejszego rozdziału.

²⁷ Tak m.in. R. Morek [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 5 i wskazana tam uchwała SN z 3.04.1992 r., I PZP 19/92, OSNC 1992/9, poz. 166; M. Lemkowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 3. Por. J. Pisuliński [w:] *Wykonanie...*, s. 179.

²⁸ Tak A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 64.

²⁹ Tak m.in. T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 262; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 56; W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 72; A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 63; K. Górecka, *Pojęcie pieniądza i świadczenia pieniężnego we współczesnym obrocie cywilnoprawnym* [w:] *Wokół rekodyfikacji prawa cywilnego*, red. P. Stec, M. Załucki, Kraków 2015, s. 152.

z poglądami, że próby skonstruowania takiej definicji są zasadniczo skazane na niepowodzenie³⁰. W większości przypadków będą one bowiem prowadzić do „błędnego koła”³¹. Uogólniając, w polskiej literaturze można wyróżnić dwa podejścia do problematyki ujęcia pieniądza³². Według pierwszego z nich, wskazuje się na rozróżnienie pomiędzy pieniądzem w znaczeniu ścisłym oraz pieniądzem w znaczeniu szerokim, gdzie pieniądzem w znaczeniu ścisłym określane są „środki, którym państwo przyznaje moc umarzania zobowiązań pieniężnych”, a pieniądzem w znaczeniu szerokim³³ są nazywane „tradycyjnie uznawane wszelkie środki płatnicze, których używa się w obrocie, a więc: pieniądz krajowy i zagraniczny (...), papiery wartościowe (weksle, czek), listy zastawne, obligacje itp. opiewające na pewne sumy (ilości) jednostek pieniężnych”³⁴. Według drugiego podejścia, w miejsce posługiwania się nieprecyzyjnym pojęciem pieniądza, autorzy odwołują się do pojęć: jednostki pieniężnej, znaku pieniężnego oraz sumy pieniężnej, które to „składają się na istotę pieniądza”³⁵. Ze względu na znacznie większą operatywność wskazanych terminów oraz brak istotnych wątpliwości co do ich znaczenia, podejście takie jest preferowane w niniejszej publikacji.

Przegląd proponowanych w literaturze definicji prezentują przede wszystkim G. Żmij, *Prawo...*, s. 35–37 oraz K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 152.

³⁰ Tak T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 262–263; G. Żmij, *Prawo...*, s. 38.

³¹ P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 2. Por. także M. Olechowski, *Normatywne podstawy przymusowego umarzania zobowiązań pieniężnych*, „Państwo i Prawo” 2004/5, s. 68.

³² Pośrednio zwraca na to uwagę K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 152.

³³ Wydaje się, że znaczenie to bardziej odpowiada ekonomicznemu ujęciu pieniądza, zob. Z. Żabiński, *Istota...*, s. 246.

³⁴ W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 72. Zob. także K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 152; A. Brzozowski, *Kodeks...*, kom. do art. 358¹, nb 6; T. Wiśniewski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 2; T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 264.

³⁵ Tak T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 263–264 i wskazana tam literatura. Zob. także K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 152. Por. G. Żmij, *Prawo...*, s. 38, gdzie wskazano, że „należy przyrzeć się bliżej poszczególnym postaciom, rodzajom i funkcjom pieniądza. Prawne pojęcie pieniądza w sensie abstrakcyjnym stanowi ich jedność”. Zob. także P.W. Zawadzka, U. Banaszcak-Soroka, P. Stanisławiszyn, D. Wojtczak-Samoraj [w:] *Ustawa o Narodowym Banku Polskim. Komentarz*, red. P.W. Zawadzka, U. Banaszcak-Soroka, P. Stanisławiszyn, D. Wojtczak-Samoraj, LexisNexis 2013, kom. do art. 31, pkt 2–3 i wskazana tam literatura.

Należy zauważyć, że Kodeks cywilny posługuje się w wielu miejscach pojęciem pieniądza, np. w art. 720 § 1 k.c., mówiąc o „ilości” pieniędzy lub w art. 801 § 3 czy art. 849 § 3 k.c., mówiąc o „przechowaniu” bądź „uszkodzeniu” pieniędzy. Wykładni wykorzystanych tam pojęć powinno się dokonywać jednak przede wszystkim poprzez ustalenie, czy w danym konkretnym przypadku chodzi o znak pieniężny, jednostkę pieniężną czy sumę pieniężną, a nie poprzestawać wyłącznie na posługiwaniu się pojęciem pieniądza³⁶, które, jak już wskazano, jest pojęciem nieprecyzyjnym³⁷.

Wyjaśniając znaczenie wskazanych terminów, należy wskazać, że jednostka pieniężna jest to „abstrakcyjna jednostka miary”³⁸, która ma swoją podstawę normatywną w ustawie o denominacji złotego³⁹. W art. 1 ust. 2 tej ustawy wskazano, że „nowa jednostka pieniężna o nazwie złoty będzie dzieliła się na 100 groszy”⁴⁰. Jednostka ta służy wyrażaniu abstrakcyjnej wartości ekonomicznej, czyli właśnie sumy pieniężnej. Sumą pieniężną jest zatem pewna wartość, wyrażona („odmierzona”) poprzez posłużenie się określoną jednostką pieniężną. Jak już wskazywano, to właśnie poprzez przeniesienie sumy pieniężnej z majątku dłużnika do majątku wierzyciela następuje wykonanie świadczenia pieniężnego⁴¹.

³⁶ T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 263–264; por. Z. Żabiński, *Próba...*, s. 137.

³⁷ Kwestie związane z rozumieniem tego pojęcia zostały także częściowo przedstawione we fragmencie dotyczącym form, w jakich następuje spełnienie świadczenia pieniężnego.

³⁸ Analogicznie jak odległość mierzy się w metrach, a wagę w kilogramach, tak wartość towarów i usług „mierzy się” w jednostkach pieniężnych, tak F.S. Mishkin, *Ekonomika pieniądza*, s. 88 [za:] T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 263; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 56; Z. Żabiński, *Próba...*, s. 139.

³⁹ Ustawa z 7.07.1994 r. o denominacji złotego (Dz.U. Nr 84, poz. 386 ze zm.).

⁴⁰ Na regulację tę zwracają uwagę m.in. T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 263; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 57; G. Żmij, *Prawo...*, s. 44; K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 152; A. Olejniczak [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 15.

⁴¹ Przedstawione pojęcia: jednostki pieniężnej, sumy pieniężnej oraz świadczenia pieniężnego, są ze sobą związane i nie budzą zasadniczo wątpliwości w literaturze. Zob. m. in. T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 263–264 i 271; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 59; G. Żmij, *Prawo...*, s. 44–45; A. Brzozowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358⁸, nb 2; G. Koziół [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 1; P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 1; T. Wiśniewski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358,

Należy zgodzić się z poglądami wskazującymi, że jednostki pieniężne i wyrażone za ich pośrednictwem sumy, ze względu na abstrakcyjny charakter, nie mogą być przedmiotem praw podmiotowych o charakterze bezwzględnym⁴².

Od jednostki pieniężnej powszechnie odróżnia się pojęcie znaków pieniężnych⁴³, które stanowią „nośnik sumy pieniężnej”. Zgodnie z art. 31 ustawy o NBP, „znakami pieniężnymi Rzeczypospolitej Polskiej są banknoty i monety opiewające na złote i grosze”. Znaki pieniężne mają zatem charakter materialny, a z punktu widzenia prawa cywilnego są rzeczami ruchomymi. Zgodnie z art. 4 ustawy o NBP, wyłączne prawo do ich emisji ma Narodowy Bank Polski⁴⁴. Rozróżnienie to ma szczególnie istotne znaczenie z punktu widzenia form, w jakich możliwe jest spełnienie świadczenia pieniężnego⁴⁵.

Problemem dostrzeżonym w literaturze jest kwestia zobowiązania do świadczenia określonych znaków pieniężnych bądź znaków pieniężnych określonego rodzaju oraz możliwości klasyfikacji takiego świadczenia jako pieniężnego. Wątpliwości nie budzi sytuacja, w której są to oznaczone znaki pieniężne, których wartość wynika „wyłącznie z ich war-

pkt 1; A. Olejniczak [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 15; K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 152 i 156; J. Naworski, *Zobowiązania pieniężne w obrocie gospodarczym*, „Monitor Prawniczy” 1994/6, s. 161; J. Naworski, *Opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego z umów wzajemnych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1991/11–12, s. 196; K. Zagrobelny, *Wybrane...*, s. 38–39. Zob. także Z. Żabiński, *Próba...*, s. 133–134, 139–140; Z. Żabiński, *Istota...*, s. 246–257.

⁴² Tak m.in. T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 268; G. Karaszewski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 2; G. Żmij, *Prawo...*, s. 44–45; P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, nb 2. Jak wskazują autorzy, stanowisko przeciwne zaprezentował przede wszystkim Z. Żabiński.

⁴³ Na fakt, że rozróżnienie takie nie było tak wyraźne w czasach dominacji pieniądza kruszcowego, wskazuje Z. Żabiński, *Próba...*, s. 133.

⁴⁴ T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 264. Pojęcie znaku pieniężnego także nie budzi istotnych wątpliwości w literaturze. Zob. m.in. Z. Żabiński, *Istota...*, s. 246–247; G. Żmij, *Prawo...*, s. 40–41; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 58; K. Górecka, *Próba...*, s. 152–153; G. Kozieł [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 5; P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 2; T. Wiśniewski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 6; A. Olejniczak [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 16.

⁴⁵ Co zostało opisane w dalszej części niniejszego rozdziału.

tości numizmatycznej”, w „całkowitym oderwaniu od ich abstrakcyjnej wartości ekonomicznej”. Wówczas świadczenie takie nie jest świadczeniem pieniężnym⁴⁶. Trudniejsze jest jednak wskazanie konsekwencji dookreślenia w treści świadczenia rodzaju znaków pieniężnych, którymi ma zostać dokonana zapłata (np. poprzez wskazanie, że nastąpi ona wyłącznie w określonych banknotach). W takim przypadku należy przychylić się do stanowisk wskazujących, że możliwość klasyfikacji danego świadczenia jako pieniężnego zależy od kontekstu danego stosunku prawnego i zamiaru stron. Jeżeli zgodnie z intencją stron znaki pieniężne występują przede wszystkim w roli nośnika abstrakcyjnej wartości (sumy pieniężnej), to świadczenie takie należy traktować jako pieniężne⁴⁷. W literaturze obecne są jednak także poglądy, zgodnie z którymi, „jeżeli treść zobowiązania opiewałaby na przeniesienie własności określonych znaków pieniężnych (...), to zobowiązanie ma za przedmiot świadczenie rzeczy indywidualnie lub rodzajowo oznaczonych”⁴⁸. Wydaje się, że są one zbyt restrykcyjne, ponieważ decydujący nie powinien być opis przedmiotowych znaków pieniężnych, lecz cel i funkcja, którą mają one spełniać w stosunku zobowiązaniowym w kontekście interesu wierzyciela⁴⁹. Zbyt daleko idące jest jednocześnie stanowisko B. Lackorońskiego, zgodnie z którym świadczenie ma charakter pieniężny, jeżeli znaki pieniężne występują co prawda jako przedmiot wymiany, ale nie

⁴⁶ B. Lackoroński, *Waluta zobowiązania i waluta świadczenia po zmianie art. 358 k.c. z 23 października 2008 r.*, „Przegląd Sądowy” 2011/6, s. 31. Zob. m.in. T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 279; G. Żmij, *Prawo...*, s. 40–41; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 59; W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 71. Zob. szeroko C. Proctor, *Mann...*, s. 36–40, szczególnie w zakresie statusu złotych i srebrnych monet.

⁴⁷ W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 71; A. Brzozowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358¹, nb 4. Por. C. Proctor, *Mann...*, s. 104; B. Lackoroński, *Waluta (...) 2008 r.*, s. 31.

⁴⁸ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 59, przy czym autorzy ci w dalszej części wprost dopuszczają umowne wskazanie, jakie nominały mają być dostarczone, np. w celu dokonania wypłat pracownikom (s. 62); A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 64. Tak także T. Wiśniewski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 1.

⁴⁹ Zob. T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 279; G. Żmij, *Prawo...*, s. 40. Wskazują oni, że posłużenie się znakami pieniężnymi nie musi oznaczać koniecznie powstania świadczenia pieniężnego, ale wiąże to nie z ich indywidualnym bądź gatunkowym oznaczeniem, ale określonym celem czynności prawnej („numizmatycznym lub podobnym”).

w całkowitym oderwaniu od ich abstrakcyjnej wartości⁵⁰. Jak wskazuje autor, jest to sytuacja, w której „interes wierzyciela jest zaspokajany bezpośrednio przez uzyskanie ściśle określonej waluty ze względu na jej cechy inne niż abstrakcyjna wartość ekonomiczna jednostki pieniężnej”⁵¹. Zauważa on jednocześnie, że w takim przypadku stosowanie regulacji dotyczących spełnienia świadczenia pieniężnego (art. 358 § 1 k.c.) może doprowadzić do naruszenia „godnego ochrony interesu wierzyciela”⁵². Należy jednak przyjąć, że w takich sytuacjach nie powinniśmy mówić o świadczeniu pieniężnym, ponieważ wolą stron nie jest zasadniczo przeniesienie określonej wartości wyrażonej w jednostkach pieniężnych, a stanowi ono wyłącznie „pośredni efekt”⁵³ zachowania dłużnika⁵⁴. Już samo posłużenie się określeniem, że to znaki pieniężne są przedmiotem wymiany, sygnalizuje fakt, że przedmiotem świadczenia nie jest suma pieniężna w rozumieniu art. 358–358¹ k.c., a zatem świadczenie nie ma charakteru pieniężnego. Klasyfikacja świadczenia musi uwzględniać, w jaki sposób następuje zaspokojenie interesu wierzyciela w konkretnym stosunku zobowiązaniowym⁵⁵.

2.4. Spełnienie świadczenia pieniężnego

Jak już wskazywano, w literaturze zdecydowanie dominuje pogląd, że „świadczenie pieniężne polega na przekazaniu z majątku dłużnika do majątku wierzyciela określonej wartości majątkowej wyrażonej w jed-

⁵⁰ Tak B. Lackoroński, *Waluta (...) 2008 r.*, s. 31.

⁵¹ B. Lackoroński, *Waluta (...) 2008 r.*, s. 32.

⁵² B. Lackoroński, *Waluta (...) 2008 r.*, s. 32.

⁵³ B. Lackoroński, *Waluta (...) 2008 r.*, s. 32.

⁵⁴ Pozwala to jednocześnie na uwzględnienie interesu wierzyciela bez konieczności tworzenia skomplikowanych konstrukcji prawnych, opartych na analogii do *naturalium negotii*, zob. B. Lackoroński, *Waluta (...) 2008 r.*, s. 32–33.

⁵⁵ Świadczeniem jest bowiem zachowanie się dłużnika czyniące zadość interesom wierzyciela, tak m.in. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 41; T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 208; Z. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 44–45; A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 40–41; P. Machnikowski [w:] *System Prawa Prywatnego*, tom 5, red. K. Osajda, Warszawa 2020, s. 136. Zob. C. Proctor, *Mann...*, s. 40, który wskazuje na rolę „intencji” stron.

nostkach pieniężnych, czyli sumy pieniężnej (...)”⁵⁶. Ze względu na formy prawne, w jakich następuje przeniesienie sumy pieniężnej, wyróżnia się tzw. „postacie pieniądza”⁵⁷. Są to pieniądz gotówkowy, bankowy oraz elektroniczny. Biorąc pod uwagę, że kwestie ich praktycznego funkcjonowania są jednymi z podstawowych zagadnień analizowanych na tle problematyki pieniężnej, zasadne jest ich bliższe przedstawienie. Jest to jednocześnie zadanie trudne, ze względu na wskazane już różne podejścia do omawianej problematyki oraz podejmowane w literaturze próby określenia, czym jest pieniądz. Mimo to, możliwe jest wskazanie pewnego zestawu tez, które znajdują poparcie w znacznej części poglądów prezentowanych przez przedstawicieli doktryny oraz pozwalają, w pewnym zakresie, uporządkować poszczególne głosy w dyskusji. O ile zagadnienia związane z funkcjonowaniem pieniądza gotówkowego nie budzą szczególnych wątpliwości, o tyle punktem wyjścia do analizy pozostałych dwóch „postaci pieniądza” musi być ustalenie pewnych kwestii terminologicznych.

Jedną z podstawowych postaci, w jakiej występują w obrocie cywilnoprawnym sumy pieniężne, są materialne znaki pieniężne, tzn. banknoty oraz monety, emitowane przez Narodowy Bank Polski⁵⁸. Obrót nimi następuje w formach właściwych dla prawa rzeczowego (następuje poprzez przeniesienie własności i wydanie)⁵⁹. Momentem spełnienia świadczenia jest wówczas moment wydania znaków pieniężnych, przy czym świadczenie powinno zostać wykonane zgodnie z art. 454 § 1 zdanie drugie k.c.⁶⁰ O ile zasadniczo każde świadczenie pieniężne może zostać wykonane poprzez zapłatę w gotówce, o tyle w literaturze zwraca się uwagę na istniejące obecnie regulacje, które wymagają korzystania z form bezgotówkowych, a konkretnie art. 19 p.p., zgodnie z którym dokonywanie lub przyjmowanie płatności, związanych z prowadzoną

⁵⁶ Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 59.

⁵⁷ G. Żmij, *Prawo...*, s. 38 i n. Zob. także T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 264 i n.

⁵⁸ Co do charakteru znaków pieniężnych zob. wcześniejsze uwagi w pkt 2.3.

⁵⁹ Tak m.in. T. Dybowski, A. Pyrżyńska, *System...*, 265 i 278; P. Naworski, *Zobowiązania...*, s. 161; P. Naworski, *Opóźnienie...*, s. 196; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 62; G. Żmij, *Prawo...*, s. 41.

⁶⁰ Zob. J. Naworski, *Opóźnienie...*, s. 197.

działalnością gospodarczą, jeżeli stroną transakcji jest inny przedsiębiorca, a jej kwota wynosi ponad lub równo 15 tys. PLN, musi być dokonane za pośrednictwem rachunku płatniczego. Zagadnieniem spornym są w tym przypadku przede wszystkim konsekwencje dokonania zapłaty niezgodnie ze wskazaną regulacją⁶¹.

Zgodnie z art. 32 ustawy o NBP, „[z]naki pieniężne emitowane przez NBP są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej”. Regulacja ta, mimo że nie zostało to w niej wprost wysłowione, jest niemal powszechnie uznawana za podstawę do wywodzenia obowiązku przyjmowania zapłaty w polskich znakach pieniężnych, pod rygorem popadnięcia przez wierzyciela w zwłokę. Jest to podstawowa cecha wynikająca z bycia „prawnym środkiem płatniczym”⁶². Z tym dominującym poglądem polemizuje M. Olechowski, który wskazuje na różnice pomiędzy „zdolnością” określonych środków płatniczych „do umarzania zobowiązań”, a obowiązkiem ich przyjmowania, w szczególności w oparciu o literaturę zagraniczną oraz historyczne polskie regulacje⁶³. Mimo trafności przedstawionych przez autora uwag, należy jednak zgodzić się z poglądami wskazującymi, że wykładnia pojęcia „prawny środek płatniczy” obejmuje obecnie także „przymus” przyję-

⁶¹ Zagadnienie to jest jednak bardzo obszerne i nie wydaje się zasadne szczegółowe prezentowanie go w niniejszej publikacji, zob. szeroko na ten temat m.in. T. Dybowski, A. Pyrżyńska, *System...*, 280–281; J. Naworski, *Zobowiązania...*, s. 161–163; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 64; A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 64–65; J. Grodzicki, *Karty płatnicze i pieniądź elektroniczny a pieniądź gotówkowy*, „Głosa” 2002/1, s. 9–10; A. Olejniczak [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 19 i 20; J. Pisuliński, *Wykonanie...*, s. 183 oraz wskazana przez tych autorów literatura.

⁶² Zob. m.in. W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 71; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 62; G. Żmij, *Prawo...*, s. 38–39; K. Górską, *Pojęcie...*, s. 160–161; A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 63; T. Dybowski, A. Pyrżyńska, *System...*, 264–265 i 278 oraz wskazana tam uchwała SN z 14.02.2002 r., III CZP 81/01, OSNC 2002/11, poz. 131, zgodnie z którą „z mocy art. 32 ustawy (...) o Narodowym Banku Polskim (...), emitowane przez ten bank znaki pieniężne mają moc umarzania zobowiązań pieniężnych na obszarze Polski, czyli innymi słowy, istnieje obowiązek przyjmowania wspomnianych znaków jako prawnego środka płatniczego”.

⁶³ M. Olechowski, *Normatywne...*, s. 70–73. Zwracają na to uwagę w szczególności K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 160–161; T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 278.

cia zapłaty tym środkiem przez wierzyciela⁶⁴. Jak słusznie zauważono, trudno bowiem zakładać, aby racjonalny prawodawca pozbawił własne znaki pieniężne „podstawowej cechy pieniądza w znaczeniu prawnym”⁶⁵. Warto wskazać, że zagadnienie rozumienia pojęcia „prawnego środka płatniczego” na tle prawa UE było przedmiotem wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE⁶⁶, w którym zwrócono uwagę, że „pojęcie »prawnego środka płatniczego« w odniesieniu do środka płatniczego denominowanego w jednostce monetarnej oznacza w powszechnym rozumieniu, że przyjęcia tego środka płatniczego nie można co do zasady odmówić w ramach zaspokojenia długu wyrażonego w tej samej jednostce monetarnej, przy czym zaspokojenie następuje według jego wartości nominalnej i ze skutkiem zwalniającym”. Stanowisko to nawiązuje do Zalecenia Komisji Europejskiej nr 2010/191/UE⁶⁷, w którym wskazano wprost, że „w sytuacji gdy istnieje zobowiązanie pieniężne, status banknotów i monet euro jako prawnego środka płatniczego powinien obejmować: a) obowiązkową akceptację: jeżeli strony nie uzgodniły innych środków płatniczych, wierzyciel zobowiązania nie może odmówić zapłaty banknotami i monetami euro”. Wskazane wyżej rozumienie pojęcia „prawny środek płatniczy” jest zatem spójne z jego rozumieniem na tle prawa Unii Europejskiej⁶⁸.

Nie można przy tym podzielić poglądów ogólnie utożsamiających pojęcie pieniądza ze wskazaną już cechą możliwości przymusowego

⁶⁴ Tak T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 278; wydaje się, że podziela taki pogląd także K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 160–161. Por. M. Olechowski, *Normatywne...*, s. 73–75. Na pogląd M. Olechowskiego wskazuje także J. Pisuliński [w:] *Wykonanie...*, s. 179, który wydaje się go akceptować.

⁶⁵ M. Olechowski, *Normatywne...*, s. 74. Por. także T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 278, gdzie wskazano, że „odmienne rozumienie terminu »prawny środek płatniczy« nie znajduje uzasadnienia”. Należy w tym miejscu jednak zastrzec, że pojęcie pieniądza nie jest w sposób konieczny związane z mocą przymusowego umarzania zobowiązań, ponieważ cechę taką posiadają wyłącznie znaki pieniężne. Kwestia ta została poruszona w dalszej części niniejszego rozdziału.

⁶⁶ Wyrok TS z 26.01.2021 r., C-422/19, EU:C:2021:63.

⁶⁷ Zalecenie Komisji z 22.03.2010 r. dotyczące zakresu i skutków statusu banknotów i monet euro jako prawnego środka płatniczego (Dz.Urz. UE L 83, s. 70).

⁶⁸ Oczywiście w zakresie dotyczącym waluty euro.

umarzania zobowiązań⁶⁹ oraz traktujących tzw. pieniądź bezgotówkowy jedynie jako „surogat pieniądza gotówkowego”⁷⁰ (nawet przy założeniu, że jest on „zrównany” z gotówką na tle prawa zobowiązań czy możliwości spełnienia świadczenia pieniężnego)⁷¹. Skutkiem konsekwentnej akceptacji takiego poglądu musiałoby być bowiem przyjęcie, że ustawa posługując się sformułowaniem „pieniądz”, odwołuje się przede wszystkim do znaków pieniężnych (ponieważ tylko one są prawnym środkiem płatniczym, a zatem „prawdziwym” pieniądzem)⁷². Teza taka jest współcześnie nie do przyjęcia⁷³. Jak wprost wskazuje C. Proctor, „rzeczy ruchome stanowiące prawny środek płatniczy zawsze stanowią pieniądź, lecz nie jest odwrotnie, ponieważ nie każdy rodzaj pieniądza stanowi prawny środek płatniczy”⁷⁴. Wynika to z faktu, że „prawnym

⁶⁹ Takie stanowisko często pojawia się w literaturze, zob. m.in. A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 63; B. Fuchs [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna* (art. 353–534), red. M. Fras, M. Habdas, LEX 2018, kom. do art. 358, pkt 3; P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 2; P. Naworski, *Zobowiązania...*, s. 161; P. Naworski, *Opóźnienie...*, s. 196; M. Olechowski, *Normatywne...*, s. 67–68 oraz wskazana tam literatura. Wydaje się, że pogląd ten podzielają także A. Chłopecki, Z. Mrowiec, *Zagadnienia prawne rozliczeń bankowych*, „Glosa” 1996/11, s. 5, na co zwraca uwagę także M. Olechowski, *Normatywne...*, s. 68.

⁷⁰ Tak m.in. J. Pisuliński, *Wykonanie...*, s. 179; P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 3.

⁷¹ Tak m.in. P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 3; G. Koziół [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 6.

⁷² Zwracają na to uwagę T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 265. Wydaje się, że pogląd taki zasadniczo akceptują A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania...*, s. 64.

⁷³ Por. T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] *System...*, s. 265, gdzie wskazano na rosnącą rolę obrotu bezgotówkowego. Wskazana teza powoduje pewną niespójność, ponieważ niektórzy autorzy wskazują, że pieniądzem jest to, czemu państwo nadaje moc przymusowego umarzania zobowiązań, a jednocześnie, że świadczenie pieniężne może zostać spełnione za pośrednictwem pieniądza bezgotówkowego (który takiej mocy nie ma). Zob. m.in. P. Naworski, *Zobowiązania...*, s. 161; P. Naworski, *Opóźnienie...*, s. 196. Przy zajęciu takiego stanowiska konieczne wydaje się jego jednoczesne doprecyzowanie poprzez wskazanie, czy zobowiązanie do zapłaty bezgotówkowej może być wówczas uważane za zobowiązanie pieniężne lub na jakiej podstawie można uznawać wówczas takie zobowiązanie za pieniężne.

⁷⁴ C. Proctor, *Mann...*, s. 74, „chattels which are legal tender therefore necessarily have the quality of money but the converse is not true – not all money is necessarily legal tender”. Por. jednak A. Nussbaum, *Money in the Law*, Chicago 1939, s. 49–52, który

środkiem płatniczym są wyłącznie fizyczne postacie pieniądza, a samo pojęcie pieniądza obejmuje znacznie szerszą grupę instrumentów⁷⁵. Z poglądem tym należy się zgodzić. Mimo że został on wyrażony na gruncie prawa angielskiego, to znajduje pełne zastosowanie także na tle polskich regulacji.

Negatywnie z punktu widzenia możliwości prowadzenia spójnych analiz należy ocenić także powszechne posługiwanie się w literaturze pojęciami pieniądza w znaczeniu ściślejszym oraz szerszym⁷⁶, które w znacznym stopniu wprowadzają „szum” terminologiczny, niejako sugerując, że w polskim systemie prawnym mamy do czynienia z „lepszymi” i „gorszymi” postaciami pieniądza oraz zrównując ze sobą (w kategorii pieniądza w znaczeniu szerokim) obszerny katalog znacznie różniących się od siebie instrumentów prawnych (np. zagraniczne środki pieniężne, listy zastawne czy obligacje)⁷⁷.

Na gruncie polskiej literatury w pełni trafne jest natomiast stanowisko zaprezentowane przede wszystkim przez T. Dybowskiego i A. Pyrżyńską, zgodnie z którym obecnie przy definiowaniu pieniądza nie jest uzasadnione przyznawanie zasadniczego znaczenia znakom pieniężnym, a także, że w praktyce należy rozróżniać pojęcia „prawnego środka płatniczego” oraz „środka płatniczego”. Świadczenie pieniężne może zostać spełnione „w każdy sposób”, jaki „prowadzi do przeniesienia sumy pieniężnej z majątku dłużnika do majątku wierzyciela”⁷⁸, a podstawą współczesnego rozumienia pieniądza w literaturze cywilnoprawnej jest abstrakcyjna suma pieniężna, określona za pośrednictwem jednostki pieniężnej, a nie materialny znak pieniężny⁷⁹. Nie powinno się zatem

wskazuje, że historycznie reguła ta nie zawsze była prawdziwa, a przymusowym środkiem umarzania długów były także inne niż pieniądz rzeczy.

⁷⁵ C. Proctor, *Mann...*, s. 74, „this necessarily follows from the fact that only physical money is legal tender, whilst the expression ‘money’ embraces a much wider variety of instruments”. Por. także C. Proctor, *Mann...*, s. 40–42.

⁷⁶ Zostały one wskazane we wcześniejszej części niniejszego rozdziału, w pkt 2.3.

⁷⁷ Tak m.in. W. Czachórski, *Zobowiązania...*, s. 72.

⁷⁸ T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 266.

⁷⁹ Zob. m.in. T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 265–266; P. Nazaruk [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. J. Ciszewski, LEX 2019, kom. do art. 358, pkt 1; G. Karaszewski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, pkt 2; K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 153 i 156;

wiązać pojęcia pieniądza z cechą przymusowego umarzania zobowiązań pieniężnych. Niektóre z postaci, w jakich występuje w obrocie suma pieniężna, posiadają bowiem tę cechę, a niektóre z nich jej nie posiadają⁸⁰. Wszystkie jednak, w sposób zasadniczo jednolity, mogą prowadzić do wykonania zobowiązania pieniężnego. Tylko takie podejście jest spójne z opisanym już, dominującym w polskiej literaturze, rozumieniem pojęcia zobowiązania pieniężnego jako zobowiązania do przeniesienia określonej wartości ekonomicznej wyrażonej w jednostkach pieniężnych. Podsumowując, świadczenie pieniężne może zostać wykonane także poprzez zapłatę tzw. pieniądzem bankowym oraz pieniądzem elektronicznym, co stanowi wykonanie zobowiązania zgodnie z jego treścią, a nie wyłącznie *datio in solutum*⁸¹. W związku z powyższym, zasadne jest krótkie scharakteryzowanie obu wskazanych instytucji.

Pojęcie pieniądza elektronicznego⁸² oraz zasady jego funkcjonowania stały się przedmiotem bardzo licznych opracowań i wypowiedzi w litera-

P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 2; Z. Żabiński, *Istota...*, s. 255; A. Socha, *Bankowe rozliczenia pieniężne a świadczenie pieniężne*, „Radca Prawny” 2000/2, s. 73–74. Wydaje się, że stanowisko takie popierają także G. Żmij, *Prawo...*, s. 46–47; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 59 i 62.

⁸⁰ W tym kontekście K. Górecka wskazuje, że bardziej adekwatne mogłoby być powiązanie przymusowej mocy umarzania zobowiązań z jednostką pieniężną, a nie znakiem pieniężnym. Należy zgodzić się z poglądem, że takie ujęcie wymagałoby powszechnego ubankowienia, jednak niewątpliwie mogłoby doprowadzić do zwiększenia przejrzystości w prawnym rozumieniu pojęcia pieniądza, zob. K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 161.

⁸¹ Obecnie stanowisko takie jest praktycznie jednolicie reprezentowane w literaturze, tak m.in. T. Dybowski, A. Pyrżyńska [w:] *System...*, s. 265 oraz 282; G. Koziół [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 6; P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, kom. do art. 358, nb 4; K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 156. Por. C. Proctor, *Mann...*, s. 31–32, 50–51. Powszechnie przywołuje się w tym kontekście stanowisko A. Chłopeckiego, Z. Mrowca, *Zagadnienia...*, s. 6–7 i 11, gdzie autorzy wskazywali, że „rozliczenie za pomocą banku nie jest świadczeniem pieniężnym (...)” oraz jego trafną krytykę A. Socha, *Bankowe...*, s. 72–74. Por. także M. Olechowski, *Normatywne...*, s. 75; T. Targosz, *Pieniądz elektroniczny* [w:] *Prawo Internetu*, red. P. Podrecki, LEX 2007, pkt 7.5.4. W kontekście prawnoporównawczym zagadnienie to prezentuje G. Żmij, *Prawo...*, s. 45–48.

⁸² Pierwotnie sporne było, czy pieniądz elektroniczny powinien być wyodrębniany jako osobna postać pieniądza bezgotówkowego, obecnie takie stanowisko dominuje, zob. w tym zakresie m.in. A. Stosio, *Pieniądz elektroniczny – cywilnoprawna analiza pojęcia (II)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2002/6, s. 17–18 oraz odmiennie J. Grodzicki, *Karty...*, s. 11. Por. m.in. K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 155; T. Dybowski, A. Pyrżyńska,

turze cywilnoprawnej, mimo że nie odgrywa on szczególnie istotnej roli w obrocie gospodarczym⁸³. Ze względu na obszerność opublikowanych na ten temat wypowiedzi, nie wydaje się zasadne bardziej szczegółowe przedstawienie tej problematyki w niniejszej książce. Należy jednak porządkowo wskazać, że pojęcie to jest obecnie zdefiniowane w art. 2 pkt 21a u.u.p., przy czym wprowadzenie tej instytucji stanowi konsekwencję implementacji do polskiego porządku prawnego rozwiązań dyrektywy 2009/110/WE⁸⁴. Zgodnie z przyjętą definicją pieniądza elektroniczny jest to „wartość pieniężna przechowywana elektronicznie, w tym magnetycznie, wydawana, z obowiązkiem jej wykupu, w celu dokonywania transakcji płatniczych, akceptowana przez podmioty inne niż wyłącznie wydawca pieniądza elektronicznego”⁸⁵. Jak trafnie zwraca się uwagę w literaturze, obecna definicja nie odwołuje się bezpośrednio do pojęcia jednostki pieniężnej i nie wymaga wprost, aby przedmiotowa wartość pieniężna była wyrażona w jednostkach pieniężnych (co w poprzednim stanie prawnym wynikało literalnie z art. 4 pkt 5 lit. e p.b.)⁸⁶.

System..., s. 270; B. Bajor, *Pieniądz elektroniczny – wirtualny pieniądz gotówkowy czy odmiana pieniądza bezgotówkowego (kilka uwag na temat istoty pieniądza elektronicznego)*, „Państwo Prawne” 2015/1, s. 98–100.

⁸³ Zob. szeroko o pieniądzu elektronicznym m.in. A. Stosio, *Pieniądz elektroniczny – cywilnoprawna analiza pojęcia (I)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2002/5, s. 32–36; A. Stosio, *Pieniądz...* (II), s. 17–23; B. Bajor, *Pieniądz...*, s. 85–101; T. Targosz, *Pieniądz...*; M. Chajda, *Prawna...*, s. 9–21; J. Grodzicki, *Karty...*, s. 8–14; K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 154–155; T. Dybowski, A. Pyrżyńska, *System...*, s. 270–271; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania...*, s. 58–59 i 64–65; G. Żmij, *Prawo...*, s. 42–43 oraz wskazana przez tych autorów literatura. Zob. także C. Proctor, *Mann...*, s. 50–51.

⁸⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z 16.09.2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz.Urz. UE L 267, s. 7). Regulacja prawna poświęcona pieniądzu elektronicznemu wraz z upływem czasu ewoluowała, a na przestrzeni lat miała źródło w różnych aktach prawnych, zob. m.in. K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 154–155; M. Chajda, *Prawna...*, s. 9–13. Rozważania na tle rozwiązań prawa bankowego (w którym pierwotnie uregulowano wskazaną instytucję) prezentuje przede wszystkim A. Stosio, *Pieniądz...* (II).

⁸⁵ Jak wskazuje B. Bajor, *Pieniądz...*, s. 88–90, definicja ta wskazuje listę cech, które muszą być spełnione łącznie, aby móc określić dany instrument jako pieniądz elektroniczny.

⁸⁶ K. Górecka, *Pojęcie...*, s. 154–155; M. Chajda, *Prawna...*, s. 12. Por. T. Targosz, *Pieniądz...*, pkt 7.2.7.